

В.С. Марцин (Львівський банківський інститут
Національного банку України)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено проблему трансформації інфляційних процесів, розглянуто підходи до визначення їхньої дії в економічних системах. Звернено увагу на результати інфляційних процесів, які проявляються або в інфляції попиту, або в інфляції пропозиції. Основною причиною у даному випадку є дефіцит державного бюджету, оскільки неефективна економіка завжди є потенційно-інфляційною через зростання витрат, втрат і затрат. Висловлено думку щодо співпраці з МВФ та іншими міжнародними організаціями-кредиторами. Запропоновано антиінфляційну стратегію, яка повинна переконати суб'єктів економічної системи в керуваності інфляційними процесами через всебічне зміцнення механізмів ринкової системи, ймовірність змін споживчої психології, подолання негативного сприйняття інфляційної мотивації. Доки споживач не переконається, що коливання цін набули ринкових окреслень, він зберігатиме згубну для економіки схильність до інфляційного збільшення поточного попиту. Закцентовано увагу на недопустимості використання різноманітних способів маніпулювання статистикою інфляції.

Ключові слова: трансформація суспільства, інфляційні процеси, реорганізація економіки, психологія споживання, деформація попиту, дефіцит пропозиції, валютні коливання, інфляційні очікування, процес ціноутворення.

Літ. 12.

В.С. Марцин (Львовский банковский институт
Национального банка Украины)

ТРАНСФОРМАЦИЯ ИНФЛЯЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УСЛОВИЯХ РЕОРГАНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ

В статье исследована проблема трансформации инфляционных процессов, рассмотрены подходы к определению их действия в экономических системах. Обращено внимание на результаты инфляционных процессов, которые проявляются либо в инфляции спроса, или в инфляции предложения. Основной причиной в данном случае является дефицит государственного бюджета, поскольку неэффективная экономика всегда является потенциально инфляционной из-за роста расходов, потерь и затрат. Высказано мнение о сотрудничестве с МВФ и другими международными организациями-кредиторами. Предложена антиинфляционная стратегия, которая должна убедить субъектов экономической системы в управляемости инфляционными процессами через всемерное укрепление механизмов рыночной системы, вероятность изменений потребительской психологии, преодоление боязни инфляционной мотивации. Пока потребитель не убедится, что колебания цен приобрели рыночные очертания, он сохранит пагубную для экономики склонность к инфляционному увеличению текущего спроса. Акцентировано внимание на недопустимости использования различных способов манипулирования статистикой инфляций.

Ключевые слова: трансформация общества, инфляционные процессы, реорганизация экономики, психология потребления, деформация спроса, дефицит предложения, валютные колебания, инфляционные ожидания, процесс ценообразования.

V.S. Martsyn (Lviv Banking Institute of the National Bank of Ukraine)

TRANSFORMATION OF INFLATION PROCESSES UNDER CONDITIONS OF ECONOMY'S REORGANIZATION

The article studies the problem of transformation of inflationary processes and deals with the approaches to determination of their action within economic systems. Special attention is paid to

the results of inflationary processes, manifested in inflation or demand or inflation proposal. The main reason here is the state budget deficit since inefficient economy is always potentially inflationary because of the rising costs, losses and expenses. The author expressed his view on the cooperation with IMF and other international lending organizations. An anti-inflationary strategy is proposed which should convince the subjects within the economic system in handleability of inflationary processes through full strengthening of the market system mechanisms, probable changes in the consumer psychology and overcoming the fear of inflation motivation. Until the consumer is sure that price fluctuations are within market, he will stick to the perilous for the economy proneness to increase the current demand in an inflationary manner. The author's emphasis is on the unacceptability of using various methods of the inflation statistics manipulation.

Keywords: transformation of society; inflationary processes; economy's reorganization; psychology of consumption; demand deformation; supply deficit; currency fluctuations; inflation expectations; the process of pricing.

Постановка проблеми. Висока економічна ефективність та досягнення на її основі відповідних темпів економічного зростання є однією з ключових проблем будь-якої економічної системи. Ефективність стає основною характеристикою результативної діяльності національної економіки.

Оскільки підвищення ефективності національної економіки є одним із головних чинників забезпечення високого рівня життя, інтенсифікація суспільного виробництва стає першочерговим завданням реорганізації економіки України. Невідкладність та актуальність цього завдання підсилюється впливом кризових ситуацій в економіці, які обумовлені інфляційними процесами.

Дослідження основних підходів до визначення ефективності економіки вимагає уточнення трансформації інфляційних процесів і розробка антиінфляційної стратегії, її втілення в антиінфляційну політику. Антиінфляційна політика повинна охоплювати комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, спрямованих на боротьбу з надмірною інфляцією [7, 2]. Особливості антиінфляційної політики зумовлені значним розвитком ринкових механізмів і структур, незначним втручанням держави в процес регулювання економіки [2, 1].

Аналіз останніх досліджень. При дослідженні інфляційних процесів, що відбуваються в економіці, велике значення має вірна оцінка причин її виникнення [2, 1]. Визначенням впливу окремих складових інфляційного процесу займаються різні науково-дослідні установи [9, 68; 10, 50], які, як правило, передбачають результат, спрямований на підвищення економічної ефективності. Разом з тим, відсутнє ширше розуміння ефективності з урахуванням соціальних складових, які охоплюють не тільки ресурсні чинники, а й результат їх використання [11, 8].

У даному контексті підвищення ефективності економіки – це не тільки результат зростання економічної ефективності, але й підвищення рівня життя в суспільстві [4, 1].

Мета дослідження. Багатоплановість вказаної проблеми зумовила дослідження її проявів на різних рівнях: національної економіки в цілому, окремого регіону, галузі, організації, процесу виробництва.

Аналіз розвитку інфляційних процесів дозволив визначити особливості психології поведінки споживача, конкретні дії споживчого ринку, що призводять до порушення співвідношення між грошовою і товарною масою.

Основні результати дослідження. Утвердження незалежної країни неможливе без створення стабільної високоефективної національної економіки. Проте Україна виявилася не пристосованою до ринкових умов і деформованою в економічному відношенні, швидкими темпами відбувався спад виробництва та наближалася всеохоплююча економічна криза. Інфляція в Україні, як і в інших країнах колишнього соціалістичного табору, викликана багатьма причинами, серед них можна виділити і ті, що визначили основні особливості даного процесу в нашій державі [8, 9].

Важливою причиною, що обумовила наростання інфляції в перші роки існування незалежної України, стало й те, що уряд виділяв величезні дотаційні кошти на підтримку неефективно працюючих підприємств. Загальний стан економіки у поєднанні зі складнощами перехідного до ринку періоду призвів до значного скорочення обсягів як промислового, так і сільськогосподарського виробництва.

Розвитку інфляційних процесів сприяла й сформована в населення стійка психологія споживання. У поєднанні з масовою безгосподарністю і марнотратством усіх видів ресурсів вона ставала причиною нерационального використання наявного потенціалу і скорочувала товарну масу. Це призводило до істотного тиску на споживчий ринок і порушувало співвідношення між грошовою і товарною масами.

Сприяло інфляції й розширення державного апарату тощо. Суттєвою причиною, що обумовила розвиток інфляційної спіралі, стало підвищення цін на російські енергоносії [9, 68]. У зв'язку з цим Україна, яка не має великих запасів енергетичних ресурсів, насамперед нафти і газу, з її залежністю від одного постачальника, потрапила в надзвичайно скрутний стан, що стало одним із чинників гіперінфляції в нашій країні.

Важливим чинником інфляції в Україні виявилось деформування попиту. Ті групи населення, що почали отримувати великі доходи, стали пред'являти підвищений попит на зарубіжні товари і на вітчизняні товари підвищеної якості. Це призвело до посилення диспропорцій в економіці саме через зміну попиту. Існування України як незалежної держави супроводжувалося значним збільшенням цін і характеризувалося високою динамікою їх зростання. В цей час формується основний каркас ринкової інфраструктури та ринкових інститутів та основи відповідної законодавчої бази. Здійснено важливі заходи щодо лібералізації господарських зв'язків, зокрема цінового механізму, грошового та валютного ринків, ринків товарів і капіталів. Наслідком цих кроків стало подолання хронічного дефіциту товарів, нескінченних черг, які були невід'ємним атрибутом повсякденного життя кожної сім'ї [10, 50]. Змінюється характер поведінки суб'єктів господарювання, які щодалі більше орієнтуються на платоспроможний попит, кон'юнктуру ринку, максимізацію прибутку. Невміння уряду боротися з цим лихом тільки підсилювало темпи зростання цін, що призвело до тяжких соціально-економічних наслідків, де висока інфляція поєднується з безпрецедентним падінням обсягу національного виробництва. Річ у тім, що за високих темпів зростання цін національна грошова одиниця швидко знецінюється, що різко знижує рівень сукупних заощаджень усередині країни. При цьому змінюється структура кредитів, частка короткострокових кредитів

різко зростає [3, Л]. З 2000 р. започатковується зростання основних показників соціально-економічного розвитку України: обсяг ВВП зріс на 6%, промислової продукції (робіт, послуг) – на 12,9%, виробництво товарів народного споживання на 24,5% (в тому числі продовольчих товарів – на 18,9%, непродовольчих – на 31,7%), роздрібного товарообороту – на 6,9% [11, 9].

Не завжди виважена економічна політика призвела до значних соціальних втрат у домашніх господарствах, що проявлялось у зменшенні платоспроможного попиту, реальних грошових доходів, оплати праці, утримання їх на низькому рівні, посилення напруги на ринку праці, зростання безробіття, заборгованості з виплати заробітної плати та соціальних трансфертів [1, 2].

Реальні виплати заробітної плати та пенсій залишалися нижчими внаслідок існування заборгованості з оплати праці, прихованого безробіття (відпусток без оплати), конкуренції на ринку праці та сплати податків, навіть у результаті зменшення та ліквідації заборгованості з виплати пенсій при здійсненні активних заходів щодо збільшення поточних надходжень до Пенсійного фонду України. Тому реформування оплати праці, наближення ціни на працю до реальної вартості робочої сили, що передбачено проектом концепції з її реформування, поряд із очікуваними змінами у пенсійному забезпеченні, є одним із напрямів поліпшення рівня життя населення.

У вітчизняній економічній літературі досі точиться полеміка довкола причин гострої інфляції в Україні. Більшість економістів схиляється до думки, що спочатку в Україні розвинулась інфляція попиту, пов'язана з надлишковою грошовою масою. Зокрема, важливим чинником такої інфляції став великий дефіцит державного бюджету. Остерігаючись соціального невдоволення, уряд утримував досягнутий рівень доходів населення через механізм індексації. Крім цього, для підвищення рівня ліквідності підприємств НБУ періодично здійснював емісію грошової маси [12, 4].

Суттєвий вплив на зростання цін в Україні мали чинники, які лежать поза сферою грошового обігу, – витрати та інфляційні очікування. Неefективна економіка завжди є потенційно інфляційною. Зростання витрат виробництва спричиняє підвищення цін. Цей зв'язок цін і витрат особливо рельєфно проявився починаючи з 2007 року. Внаслідок різних обставин продуктивність праці знижувалася, тому витрати виробництва, а відтак, і ціни зростали. Водночас високий рівень монополізму послабив інструментарій конкуренції, який автоматично стримує зростання цін [5, Л]. Купівельна спроможність реальної середньомісячної заробітної плати та середньомісячної пенсії залишалася низькою.

На динаміці цін в Україні негативно позначився надмірно прискорений перехід Росії до торгівлі енергоносіями за світовими цінами. Внаслідок цього спостерігається небачене зростання цін пропозиції, що підірвало енергомістку економіку України [6, Л].

Спочатку у вітчизняній економіці майже не існувало проблеми інфляційних очікувань. Але знецінення заощаджень змусило громадян оперативного пристосуватися до умов інфляції. Їхня нова поведінка полягала в тому, що люди швидко звільнялися від готівки на користь інших активів, які не втрачали своєї реальної вартості.

Небажання учасників господарського процесу позбутися своїх реальних доходів унаслідок знецінення національної валюти спричинило доларизацію вітчизняної економіки. Зростання попиту на іноземну валюту підживлювало інфляцію. Почали діяти різні чинники інфляції, які нерідко підсилювали один одного. Зумовлена спочатку сукупним попитом, інфляція стала некерованою. Зростання цін на товари, послуги й економічні ресурси здорожчувало виробництво, що разом з інфляційними очікуваннями та підвищенням номінальних доходів спричинило новий спалах інфляції.

Була прийнята класична політика доходів, яка сповільнювала зростання зарплати, запроваджувала фіксовані ціни на значну кількість товарів і послуг, вводила адміністративне регулювання на валютному ринку тощо. Така політика сповільнила темпи зростання цін, але спричинила катастрофічне падіння обсягу виробництва. Дії щодо згортання інфляції почали здійснюватися перед президентськими виборами 2010 року. Нова співпраця держави з МВФ та іншими міжнародними організаціями-кредиторами дала змогу отримати додаткові ресурси для проведення реформ і фінансування бюджету [6, 1].

Основою антиінфляційної програми стало приборкання інфляційних очікувань, які здебільшого формувалися за адаптивним принципом і значною мірою корелювали з динамікою валютного курсу української гривні. Кредити, отримані від міжнародних організацій, допомогли НБУ сформувати резервний фонд для здійснення інтервенцій на валютному ринку, що стабілізувало курс національної валюти [12, 5].

Світова практика знає цілий арсенал боротьби з інфляцією. Справа полягає лише в тому, щоб уміло його використати. Насамперед, це антиінфляційна стратегія, що об'єднує цілі і методи тривалого характеру, та антиінфляційна тактика, від якої можна чекати результатів у межах порівняно невеликого відрізку часу. Одним із найважливіших завдань антиінфляційної стратегії є гасіння інфляційних очікувань, насамперед адаптивних до цін. Для позбавлення суб'єктів економічної системи від страху знецінення заощаджень, відвернення нагнітання поточного попиту, який зумовлений безперервним подорожчанням товарів і послуг, необхідно зупинити інфляцію. Однак проблему очікувань бажано розв'язувати якнайшвидше – ще до того, як інфляція поставлена під контроль. Світовий досвід підтверджує, що інфляційні очікування якнайшвидше долалися там, де виконувалися принаймні дві умови [5, 1]:

1. Всебічне зміцнення механізмів ринкової системи, які здатні викликати природне, що супроводжується збільшенням кількості й підвищенням якості товарів, зниження цін або хоча б уповільнення їх зростання. Лише за такої умови ймовірна зміна споживчої психології, подолання в ній інфляційних мотивів. Доки споживач не переконається в тому, що коливання цін набули ринкових окреслень, він зберігає згубну для економіки схильність до інфляційного збільшення поточного попиту.

2. Існування уряду, який непохитно дотримується курсу на поступове викорінення некерованої інфляції і користується довір'ям більшості населення. Заслужити це довір'я, щоправда, можна лише тоді, коли уряд ставить перед собою цілком визначені і такі, що можна легко перевірити, антиінфляційні

завдання, заздалегідь інформує про це населення і неухильно домагається їх виконання. Маються на увазі, наприклад, регулярні повідомлення про той рівень інфляції, який уряд збирається утримувати, і необхідний для цього темп зростання грошової маси. Якщо уряд добросовісно виконує свої обіцянки, то і виробники, і споживачі поступово переконуються в тому, що керівництво країни не тільки з усією рішучістю стало на шлях боротьби з інфляцією, але й здатне контролювати становище, прагнути реалізації оголошених цілей. Чим глибше це усвідомлюється, тим більше довіряють урядові, тим охочіше рішення про ціни, пропозицію, попит, заощадження тощо пристосовуються до заздалегідь установленого ліміту на приріст грошової маси.

Невід'ємним компонентом антиінфляційної стратегії є тривала грошово-кредитна політика, характерною особливістю якої є введення жорстких лімітів на щорічні прирости грошової маси. Цей показник визначається довгостроковим темпом зростання реального виробництва і таким рівнем інфляції, який уряд вважає прийнятним і зобов'язується контролювати.

Для того, щоб грошова політика була справді антиінфляційною, вказаного ліміту треба дотримуватися протягом тривалого часу і, найважливіше, незалежно від стану бюджету, інтенсивності інвестиційного процесу, рівня безробіття тощо. Рівень грошової експансії повинен обмежувати будь-яку діяльність держави, пов'язану зі змінами грошової маси.

При цьому треба пам'ятати, що немає більш підступного шляху руйнування економіки будь-якої країни, ніж запуск зайвих грошей в обіг. Тільки дотримуючись цих імперативів, держава має шанси не допустити або зупинити інфляцію. Очевидно, що здійснення антиінфляційної грошової стратегії під силу лише сучасній банківській системі, очолюваній незалежним від виконавчої влади центральним банком [12, 1].

Проведення центральними банками стабілізаційної й антиінфляційної політик передусім здійснюється за допомогою таких економічних важелів, як облікова ставка, норма обов'язкових резервів і операції на відкритому ринку.

Перші два важелі (регулятори) запускають механізми непрямої дії, що з'єднують центральний банк з іншими ланками банківської системи. Підвищуючи облікову ставку і норми обов'язкових резервів, центральний банк задає цій системі неінфляційну лінію поведінки. Використовуючи третій регулятор, центральний банк уже безпосередньо впливає на стан грошового обігу. Саме він володіє найбільшою силою впливу на грошову масу.

Важливим заходом антиінфляційної політики є скорочення бюджетного дефіциту з перспективою його повної ліквідації. До його здійснення можна йти двома шляхами — через збільшення доходів і зменшення видатків держави. Перевагу все ж таки слід надавати другому шляху. Річ у тім, що посилення податкового пресу в кращому випадку може принести лише миттєвий антидефіцитний результат. У тривалому плані така політика призводить до уповільнення економічного розвитку і, як наслідок, скорочення надходжень до державного бюджету.

Існує безліч механізмів регулювання бюджету, які дозволяють без валютних інтервенцій і витрачання золотовалютних резервів країни стримувати спекулятивні коливання курсів. Таким чином, до стратегічних інфляційних захо-

дів, що активно використовуються в зарубіжних країнах і можуть бути пристосовані до вітчизняних реалій, відносять: гасіння інфляційних очікувань, скорочення бюджетного дефіциту, обмеження впливу на національну економіку зовнішніх інфляційних імпульсів, державне регулювання валютного курсу.

У разі виникнення інфляційної ситуації необхідно мобілізувати тактичний механізм, швидкодіючий потенціал антиінфляційного регулювання. Ефективним шляхом антиінфляційної тактики є державна підтримка підвищення ступеня товарності народного господарства. Мається на увазі, зокрема, пільгове оподаткування підприємств, що організують вільний продаж побічних продуктів виробництва і послуг, або таке ж доброзичливе ставлення до банків, які зайнялися обробкою наявних у них запасів комерційної інформації і торгівлею товарними базами даних. Здебільшого такий різновид диверсифікації не потребує значних витрат, у тому числі на заробітну плату, а тому сприяє чистому приросту пропозиції і хоча б тимчасовому припиненню інфляційних процесів.

З початку капіталістичної епохи виробництва інфляцію вважають негативним процесом, що породжує соціальні катастрофи. Проте, всупереч цій точці зору, в розвинених капіталістичних країнах, згідно з останніми досягненнями економічної думки, свідомо підтримується необхідний рівень інфляції, що стало можливим завдяки розвитку й удосконаленню апарату та інструментів її контролю.

Зважаючи на останні події, важливою є проблема запобігання новим проявам інфляції, що безпосередньо пов'язано з проведенням невідкладних заходів з подолання кризи та її наслідків, стабілізації економіки України в цілому, росту й розвитку промисловості. Підходів до вирішення цього завдання різними економістами пропонується чимало. Але складність вибору програми подальшого розвитку економіки країни та відповідних важелів і заходів із подолання кризи полягає в тому, що вони тісно взаємопов'язані з політичним курсом країни: розвиток за ринковим курсом або шлях до державного регулювання економіки, оптимальні варіанти і поєднання заходів у даній сфері активно обговорюються в наукових колах, у спільнотах фахівців та експертів, а також пересічними громадянами не тільки в Україні, але й за кордоном. Управління інфляцією є найважливішою проблемою грошово-кредитної і загалом економічної політики. При цьому необхідно враховувати багатоскладовий і багатофакторний характер інфляції, оскільки в її основі лежать не тільки монетарні, але й інші чинники. При всій значущості скорочення державних витрат, поступового зменшення грошової емісії потрібне проведення широкого комплексу антиінфляційних заходів, серед яких стабілізація і стимулювання виробництва, вдосконалення податкової системи, створення ринкової інфраструктури, підвищення відповідальності підприємств за результати господарської діяльності, регулювання цін і доходів.

Висновки. Дієвими засобами короткострокової антиінфляційної політики можуть стати масований імпорт споживчих товарів і часткова реалізація державних стратегічних запасів. У країнах з неринковими економіками залишається ще й такий антиінфляційний резерв, як продаж населенню частини нагромаджених підприємствами матеріальних ресурсів виробничого призначен-

ня. Варто застерегти, що з кожним витком інфляції сила цього резерву стає дедалі меншою. Чим відчутніші удари інфляції і ближчий параліч грошової системи, тим сильніше діють чинники, що спонукають підприємства утримуватися від торгівлі надлишковими матеріальними ресурсами і приберегти їх для прямого продуктообміну.

Основною метою другого шляху антиінфляційної тактики, що передбачає короточасне регулювання поточного попиту, є підвищення норми заощаджень і зменшення рівня їх ліквідності. Якщо уряд має намір впливати на поведінку власників грошових доходів, спонукаючи їх до збільшення заощаджень за рахунок поточного попиту, то йому доведеться потурбуватися про істотне підвищення відсотків за вкладами. Треба домагатися, щоб відсоток за вкладами у жодному разі не був меншим за суму поточного темпу зростання цін і рівня адаптивних очікувань. Очевидно, що і в цьому плані можливості аж ніяк не безмежні. Швидке підвищення відсотка за вкладами може призвести до негайного подорожчання кредиту, а отже, матиме згубні наслідки для інвестицій і виробництва.

Антиінфляційний ефект таких засобів значно підвищується, коли уряд не обмежується одним збільшенням норми заощаджень, адже вони бувають різними. Є, наприклад, депозити до запитання, які мають дуже високу ліквідність, здатні у будь-який момент перетворитися на готівку, стати додатковим поточним попитом, що посилює інфляційну нерівновагу. Тому в інфляційній економіці потрібні заходи, спрямовані на зниження рівня ліквідності збережень. Може практикуватися, зокрема, встановлення підвищених відсотків за строковими вкладками та інші заходи, розраховані на те, щоб якнайдовше утримати депозити у банківській системі. Іноді навіть вводиться тимчасове заморожування вкладів до вимоги.

Зрозуміло, що держава завжди має в запасі такий радикальний варіант, як грошова реформа конфіскаційного типу. Однак вона не стосується коренів і механізмів інфляції, оскільки може лише тимчасово зменшити величину інфляційного розриву. Конфіскаційні реформи здійснюються нечасто, здебільшого вони супроводжують великі соціально-політичні потрясіння.

У світовій практиці під час боротьби з інфляцією трапляються випадки застосування заходів жорсткого адміністративного впливу, які нерідко спотворюють усталену модель ринкових відносин і, замість позитивного результату, можуть мати зворотній ефект.

Адміністративні методи боротьби з інфляцією, які мають негативні наслідки для вільних ринкових відносин, такі: вибірковий тиск уряду на окремі великі компанії, оголошення публічної боротьби з спекулянтами, впровадження максимального рівня зарплат у приватному секторі.

Ще одним із способів боротьби з інфляцією є махінації з офіційною статистикою. Для цього на найвищому рівні визначається розмір максимально допустимої інфляції. Потім ці критерії доводяться до виконання керівникам виконавчої влади в областях, а ті, у свою чергу, вимагатимуть виконання цих показників від начальників обласних цінових інспекцій і управлінь економіки, а вже ті — від директорів ринків і власників роздрібних мереж.

До речі, так само можна запобігати й негативній статистиці з відшкодування ПДВ – «на вході» не приймати декларації із заявленим до відшкодування ПДВ, тоді статистика «на виході» не викликатиме нарікань.

Жорсткий адміністративний вплив держави на процеси ціноутворення часто не лише не дає очікуваних результатів, але й буває небезпечним для економіки країни. Однак його застосування не є рідкістю. На думку окремих політиків, українська влада використовує різноманітні механізми для маніпулювання зі статистикою інфляції.

У боротьбі з інфляцією НБУ застосував декілька механізмів. Перший – це стримування росту монетарних агрегатів. Другий – постанова про проведення валютообмінних операцій з пред'явленням паспорта. Однак це призвело до того, що валютообмінні операції відбуваються в тіньовому секторі.

Успіх антиінфляційних заходів передусім залежить від національної злагоди. Важливо, щоб законодавчий орган країни не приймав рішень, пов'язаних і з додатковими асигнуваннями, виконавча влада припинила затвердження нових дорогих проектів, профспілки утримувалися від домагань підвищення заробітної плати, підприємці зобов'язалися не підвищувати ціни, а Національний банк України дотримувався емісійного ліміту.

Важливо відзначити, що вдосконалення податкової системи можна з успіхом перетворити на елемент антиінфляційної стратегії. Зниження ставок податку на прибуток дає додатковий імпульс інвестиційному процесу, а від нього у віддаленій перспективі слід чекати збільшення виробництва і зайнятості, отже маси доходів, що підлягають оподаткуванню. У кінцевому підсумку ймовірно зростання державних доходів і скорочення дефіциту.

Однак все це може бути ефективним у перспективі. Коли ж взяти поточний момент, то антидефіцитні й антиінфляційні резерви оподаткування в принципі обмежені, тобто вони швидких ефектів не дають. Тому основне навантаження лягає все-таки на зменшення державних видатків. Варто підкреслити, що скорочення бюджетних асигнувань, а водночас і дефіциту – складний процес, який вимагає досить тривалого часу. Ніякі масштабні одномоментні скорочення тих чи інших статей бюджету у даному випадку не допоможуть.

Потрібна антидефіцитна стратегія, втілена в перспективний план відновлення рівноваги державного бюджету.

Боротьба з дефіцитом дасть позитивний результат тоді, коли вона ведеться в межах єдиної антиінфляційної стратегії, підсилюється іншими її елементами, до яких належить державне стимулювання: науково-технологічного прогресу і структурної перебудови виробництва, орієнтації інвестиційних потоків на сектори, що забезпечують товарами споживчий ринок; демілітаризації і конверсії військової економіки.

Держава, організовуючи раціональну грошову політику і домагаючись скорочення бюджетного дефіциту, повинна вирішувати проблеми інфляції, зважаючи на попит, намагатися відрегулювати його так, щоб зняти інфляційну нерівновагу ринків.

Коли ж держава допомагає структурним перетворенням і налагоджує конверсію військового виробництва, то відкривається другий шлях наступу на інфляцію – той, що проходить через товарну пропозицію.

Вводячи в дію регулюючі механізми, насамперед податкові й кредитні, держава допомагає розширити продаж наукоємних, технічно-досконалих товарів і послуг у вигляді побутової електроніки, засобів зв'язку, інформації тощо, сформувати нові динамічні ринки. Приріст пропозиції, компенсуючи надлишковий попит, впливає на зниження ціни, гальмує інфляцію.

Пропозиції. Ефективна антиінфляційна стратегія має бути побудована так, щоб звести до мінімуму вплив на національну економіку зовнішніх інфляційних імпульсів, особливо тих, що пов'язані з переміщеннями через кордони спекулятивних капіталів. Оскільки рух капіталів отримує концентроване вираження в сальдо платіжного балансу, необхідно зняти його інфляційний ефект.

Якщо сальдо платіжного балансу позитивне, тобто в даній країні відбувається чистий приплив капіталів з-за кордону, це сальдо поділяється на два основні потоки. Перший потік капіталів проникає у банківську систему, частково переводиться в національну валюту і, перетворюючись, наприклад, на короткострокові кредити, набуває ліквідної форми, поповнюючи запас грошей в економіці. Інший потік капіталів приймає уряд, який бере позики за кордоном, даючи свої боргові зобов'язання. І в тому, і в іншому випадках інфляційні ефекти очевидні, їх можна усунути за допомогою національного центрального банку. У зазначених ситуаціях банку доведеться суттєво розширити обсяг продажу державних цінних паперів для того, щоб зменшити збільшену грошову масу, спрямувавши певну її частину в централізовані резерви.

Особливе місце в антиінфляційній діяльності повинно знайти державне регулювання валютного курсу. Первісне співвідношення валют різних країн залежить від співвідношення цін на товари, які надходять в обіг. Курс валюти в принципі має бути таким, щоб продавцеві товару було байдуже, за яку валюту його продавати. Центральному банку країни слід перейти від підтримування стабільного курсу гривні до реальної боротьби з інфляцією.

Національний банк України повинен ставити собі за мету не таргетування курсу, тобто утримання нерухомого курсу, незважаючи на те, що долар США і євро можуть бути слабкими. На сьогодні міцність валюти вимірюються попитом і пропозицією. У всьому світі центральні банки, замість того, щоб зорієнтувати курс, таргетують інфляцію. Тобто за рахунок монетарних заходів вони стримують зростання цін, в цьому і полягає головна соціальна функція таргетування.

1. Про зайнятість населення: Закон України від 01.03.2011 №803-ХІІ зі змінами та доповненнями // zakon1.rada.gov.ua.

2. Голубенко С. Боротися з інфляцією український уряд учиться в Чавеса // Матеріали інформаційної агенції UNIAN // www.unian.net.

3. Додаткова інформація про емісію грошей в Україні // Національний банк України // www.bank.gov.ua.

4. Експерт: Інфляція в Білорусії – це ганьба для уряду // Ділове Інтернет-видання FINANCE.UA // www.news.finance.ua.

5. Експерт: Китай в 2012 році зможе знизити інфляцію до 2,8% // Ділове Інтернет-видання FINANCE.UA // www.news.finance.ua.

6. Інфляція в Греції у вересні прискорилася до 3,1% // Ділове Інтернет-видання FINANCE.UA // www.news.finance.ua.

7. Інфляція в дефіциті // Ділове Інтернет-видання FINANCE.UA // www.news.finance.ua.

8. *Кравченко С.* Проблеми інфляції в ринковій економіці й антиінфляційна політика держави // Економіка, фінанси, право.— 2008.— №8.— С. 8–11.
9. *Маневич В.І., Перламутров В.Л.* Про інфляційну політику // Фінанси.— 2009.— №8.— С. 67–69.
10. *Осауленко О.* Інфляція та економічне зростання // Вісник Академії державного управління при Президентів України.— 2007.— №4.— С. 48–52.
11. *Петрик О., Половньов Ю.* Прогнозування інфляції // Вісник Національного банку України.— 2008.— №12.— С. 7–9.
12. *Стельмах В., Петрик О.* Обмінний курс, інфляція та конкурентоспроможність економіки // Вісник Національного банку України.— 2007.— №9.— С. 3–6.

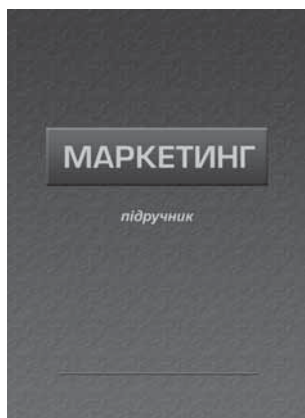
Стаття надійшла до редакції 16.05.2012.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Маркетинг: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка, д.е.н., проф. С.А. Єрохіна. — К.: Національна академія управління, 2011. — 632 с. Ціна без доставки — 140 грн.

Має гриф підручника від МОН України.

У підручнику в концентрованому вигляді викладено зміст усіх нормативних дисциплін по спеціальності «Маркетинг». По кожній з дисциплін базового курсу пропонуються контрольні питання, тести, глосарій і література.

Для викладачів, майбутніх бакалаврів і магістрів, аспірантів, маркетологів-практиків, наукових працівників, а також для всіх, хто цікавиться сучасними технологіями маркетингу.

Зміст

- Розділ 1.** Базовий маркетинг
Розділ 2. Маркетинговий менеджмент
Розділ 3. Маркетингові дослідження
Розділ 4. Товарознавство
Розділ 5. Стандартизація і сертифікація продукції та послуг
Розділ 6. Поведінка споживача
Розділ 7. Логістика
Розділ 8. Маркетингова товарна політика
Розділ 9. Товарна інноваційна політика
Розділ 10. Маркетингова політика розподілу
Розділ 11. Інфраструктура товарного ринку
Розділ 12. Промисловий маркетинг

- Розділ 13.** Інформаційний маркетинг
Розділ 14. Маркетинг у банку
Розділ 15. Маркетинг послуг
Розділ 16. Інформаційні технології в маркетингу
Розділ 17. Міжнародний маркетинг
Розділ 18. Кон'юнктура світових товарних ринків
Розділ 19. Маркетингова цінова політика
Розділ 20. Маркетингова політика комунікацій
Розділ 21. Рекламний менеджмент
Розділ 22. Стратегічний маркетинг
Розділ 23. Комерційна діяльність посередницьких організацій
Розділ 24. Маркетинг персоналу